

JAARBOEK VOOR
MUNT- EN PENNINGKUNDE

46

KON. NED. GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE
AMSTERDAM 1959

Commissie van Redactie: Dr. H. Enno van Gelder, Voorburg;
Dr. A. Gorter, Bilthoven; O. N. Keuzenkamp-Roovers, Groningen;
Dr. A. N. Zadoks-Josephus Jitta, Amsterdam.

Alle correspondentie betreffende redactie en administratie te richten
aan het secretariaat: Zeestraat 71B, 's-Gravenhage.

DE VONDST ARNHEM 1957

door G. van der Meer,

met medewerking van dr. H. Enno van Gelder

Eind april/begin mei 1957 stootte een arbeider bij het graven van een proefgat op een terrein aan de Turfstraat ten westen van het Waagegebouw te Arnhem op een oude fundering, waarin hij een opening ontdekte ter grootte van een baksteen (kloostermop), die geheel met munten gevuld bleek te zijn. Deze munten zijn uiteindelijk alle (op ± 3 na, die reeds waren weggegeven) bij het Gemeentemuseum te Arnhem terechtgekomen, waarna zij aan het Kon. Penningkabinet ter reiniging en bestudering werden opgezonden.

De vondst bestaat in totaal uit 4 gouden en 967 zilveren munten, die verborgen moeten zijn tussen 1372 en ± 1378 . De jongste munten zijn een groot van Gerard III, bisschop van Kamerijk (1372—1378) (no. 86) en een plak door Willem van Gulik als voogd van zijn zoon Willem I van Gelre geslagen (no. 51). Hij werd erkend als voogd in de laatste dagen van het jaar 1371 en kan dus niet vóór 1372 in Gelre gemunt hebben. Beide exemplaren lijken tamelijk versleten, hetgeen echter gedeeltelijk door corrosie veroorzaakt kan zijn. Voor het bepalen van de terminus ante quem is het van belang, dat munten van Arnold van Hoorne uit de muntplaats Harderwijk ontbreken. In 1375 verpandde hertogin Mechteld van Gelre de steden Elburg, Harderwijk en Hattem aan de bisschop van Utrecht¹. Deze heeft Harderwijk in zijn bezit gehad tot 1379 en heeft daar groten, halve groten en kwart groten laten slaan. Aangezien de munten van de bisschoppen van Utrecht in deze vondst in ruime mate aanwezig zijn en een doorlopende reeks vertonen, wijst het ontbreken van de Harderwijkse munten erop, dat de verbergingsdatum vóór of niet ver na 1375 moet liggen.

Wanneer wij de samenstelling van deze vondst aan een nader onderzoek onderwerpen, valt in de eerste plaats op, dat er op een totaal van 971

munten slechts 4 goudstukken (nos. 2, 161 en 162) in voorkomen, terwijl de kleinere denominaties zeer ruim vertegenwoordigd zijn, wat in een vondst uit deze periode nog niet eerder het geval geweest is. In een recente publikatie van twee iets latere vondsten, die van Barneveld en Elst² werden reeds de redenen voor het ontbreken van kleingeld in laat-Middeleeuwse vondsten uiteengezet en ook in deze ontbreken de aller-kleinste denominaties bijna geheel. De onderhavige vondst bevat 524 grote stukken tegenover 447 van een halve groot of kleiner, wat dus niet ver uit elkaar loopt. Helaas is het niet mogelijk om de waarde van iedere muntsoort in percentages van de totale waarde uit te rekenen, daar de tarieven, waarin de koersen van de in omloop zijnde geldsoorten voor deze periode vermeld worden, ontbreken, maar het is wel duidelijk, dat de gezamenlijke waarde van de kleine stukken ver overtroffen wordt door die van de grote. Het lijkt waarschijnlijk, dat de verberger van de schat, op een gegeven moment al het zilvergeld, dat hij in huis had, op de allerkleinste stukken na, bij elkaar gedaan heeft en het samen met de misschien al over een langere periode opgespaarde grote geldstukken in de fundamenteën van zijn huis verborgen heeft. Juist omstreeks 1376 bereikte de strijd om de erfopvolging in Gelre tussen hertogin Mechteld en Willem van Gulik een nieuw hoogtepunt en werd Arnhem, dat de kant van Willem van Gulik gekozen had, voortdurend bestookt door de Hekerens³, de partij van hertogin Mechteld. Het lijkt niet onaannemelijk, dat er een verband bestaat tussen deze gevechten en de verberging van de schat.

Van de grote stukken zijn de meest voorkomende muntsoorten de plak of botdrager (325 ex., dus een derde deel van het totale aantal munten, maar waarschijnlijk wel twee derde van de totale waarde), de leeuwen-groot (85 ex.), de Tourse groot (16 ex.) en de Praagse groot (23 ex.). Verder zijn er vele verschillende soorten groten, die niet onder één rubriek te brengen zijn. De kleinere denominaties bestaan in meerderheid uit brabantini⁴ (92 ex.), Westfaalse denare en imitaties daarvan (53 ex.), terwijl ook hier weer vele verschillende soorten onderdelen van groten, vnl. halve en kwart groten, voorkomen. De belangrijkste muntsoorten zijn in tabel 1 over de verschillende gewesten en landen verdeeld.

Ter vergelijking geeft tabel 2 een overzicht van de verdeling van dezelfde muntsoorten over vondsten uit dezelfde periode en omgeving.

Zoals te verwachten is bij een vondst uit Gelderland, zijn de meeste plakken in Gelre geslagen (204 ex.). Utrecht is vertegenwoordigd met 29 plakken, Holland met 59 ex., terwijl van de Vlaamse, waar alle andere imitaties van zijn, slechts 5 ex. aanwezig zijn. Hun gewicht en gehalte ligt hoger dan dat van de imitaties, waardoor zij waarschijnlijk spoedig

Tabel 1: Vondst Arnhem.

	Plak	Leeuwen- groot	Tourse groot	Praagse groot	Braban- tinus	Denar
Holland	59	5				
Utrecht	29					
Gelre	204					
Brabant					42	
Vlaanderen	5	78				
Imitaties door kleinere munthuizen	6	2	3		32	21
Rijnland/Westfalen ...	22		3		18	32
Frankrijk			10			
Bohemen				23		
	325	85	16	23	92	53

Tabel 2: Gelijktijdige vondsten.

	Totaal	Plak	Leeuwen- groot	Tourse groot	Praagse groot	Braban- tinus	Denar
Byvanck 1830-60 ⁵⁾ (ca. 1361)	89	—	32	29	—	—	—
Venlo 1945 ⁶⁾ („ 1366)	46	11	—	6	—	2	—
Hardenberg 1933 ⁷⁾ („ 1366)	31	31	—	—	—	—	—
Winschoten 1955 ⁸⁾ („ 1370)	29	—	—	29	—	—	—
Arnhem 1945 ⁹⁾ („ 1371)	±196	114	25	—	10	—	—
Dalfsen 1934 ¹⁰⁾ („ 1372)	62	35	14	—	—	—	—
Lonneker 1847 ¹¹⁾ („ 1375)	?	?	?	vele Franse	—	—	—
Heemse 1849 ¹²⁾ („ 1385)	?	—	?	?	?	—	—
Arnhem 1957 („ 1376)	971	325	85	16	23	92	53

door omsmelting voor de produktie van lichtere exemplaren uit de circulatie verdwenen zijn. Ook in de vondst Arnhem 1945 waren slechts 4 van de 114 plakken Vlaams, in de vondst Dalfsen 1934 1 van de 35, terwijl zij in de vondsten Venlo 1945 en Hardenberg 1933 geheel ontbraken.

Van de Gelderse plakken zijn 13 ex. voorzien van kloppen, nl. E (4 ex.), G (5 ex.), L (1 ex.), H (1 ex.), I (1 ex.) en O (1 ex.), van de Hollandse 3 ex., nl. E, G en L, en van de Utrechtse 4 ex., nl. E (2e ex.), I en F. Deze geklopte ex. zijn geslagen onder resp. Eduard (1361—1371), Willem V (1350—1389) en Jan van Vernenburg (1364—1371). De kloppen moeten aangebracht zijn tussen 1365 (begin van het type) en de terminus ante quem, d.w.z. vóór of niet lang na 1375. Over de betekenis ervan tasten wij nog in het duister, daar er in de geschreven bronnen geen melding van gemaakt wordt. Tot nu toe waren voor Gelre bekend kloppen E, G en L (in K.P.K., vondst Dalfsen 1934 en Zutphen 1958¹³), voor Holland klop E (in K.P.K.) en voor Utrecht E, G en I (in K.P.K., Centraal Museum Utrecht en in vondst Zutphen 1958). Nu er zoveel nieuwe bijgekomen zijn, blijkt wel, dat de verschillende letters niet op zichzelf staan, maar dat zij een aaneengesloten reeks vormen. De letters zijn alle met verschillende ponçoenen aangebracht, maar vertonen wel hetzelfde type. Het is te verwachten, dat in de toekomst nog meer geklopte exemplaren aan het licht zullen komen. Misschien zal het mogelijk zijn om met uitgebreider studiemateriaal tot de oplossing van dit probleem te komen.

Van de 85 leeuwengroten in deze vondst behoren 78 ex. tot de latere emissies van de Vlaamse groten van dit type, die geslagen werden van ca. 1354—1365¹⁴ en die nog tot ver in de 15e eeuw in de Nederlanden gangbaar waren. Gelre is in het geheel niet vertegenwoordigd, hoewel groten van dit type door Reinald II (of Reinald III aan het begin van zijn regering) en Eduard als Jonker geslagen zijn, waarschijnlijk echter niet in grote aantallen, daar zij zeer zeldzaam zijn.

Bij de Tourse groten valt het op, dat deze voor het grootste gedeelte uit originele Franse (10 ex.) bestaan, hoewel zij in die tijd in vele in de vondst vertegenwoordigde gebieden, vooral in het Rijnland, nagevolgd werden. In de vondst Byvanck 1830—60 en de vondst Winschoten 1955, begraven resp. ca. 1361 en ca. 1370, ieder met 29 Tourse groten, komen in totaal slechts 3 Franse ex. voor. De vondst Lonneker 1847 daarentegen schijnt vele Franse ex. bevat te hebben, maar helaas is de beschrijving van deze vondst zeer onvolledig en zijn alleen de soorten en niet de aantallen der munten vermeld.

Het voorkomen van 23 Praagse groten bewijst weer eens, hoe hachelijk het is om conclusies te trekken over het al of niet in omloop zijn van bepaalde muntsoorten, op grond van het kleine aantal beschrijvingen van vondsten uit het derde kwart van de 14e eeuw, dat wij bezitten. In een artikel van 1952¹⁵ neemt Krusy aan, dat deze groschen slechts in kleine aantallen in de Nederlanden doorgedrongen zijn en dat zij nooit een rol van betekenis in het geldverkeer gespeeld hebben. Dat deze vondst 23 ex. bevat naast een aantal van resp. 85 en 16 ex. van de populaire leeuwen-groten en Tourse groten bewijst, dat zij ook in de Nederlandse gewesten normaal in omloop waren.

Brabantini met 4 leeuwen op de vz. en een bloemenkruis op de kz. van Jan III van Brabant (1312—1355) komen veelvuldig voor in vondsten uit het tweede kwart van de 14e eeuw, voornamelijk in Belgische. Ook deze vondst bevat 42 Brabantse ex., (nos. 67, 68), alle in zeer versleten staat. In tegenstelling tot andere vondsten uit dezelfde tijd bevat deze ook een groot aantal imitaties (van Borculo, Bergh, Perwez, Namen, Luxemburg, Heinsberg, Gangelt, Gulik en Berg), waarvan de meeste niet vóór het derde kwart van de 14e eeuw geslagen kunnen zijn. Het is thans nog niet mogelijk dit type nauwkeurig te dateren. De imitaties van Namen door Jan I (1297—1331) of Jan II (1331—1335), (no. 87) wijzen erop, dat deze munten reeds vóór 1335 nagebootst werden. In de vondst Laeken 1845¹⁶, die 46 f.d.c. ex. van de goudgulden van 1308 van Philips IV van Frankrijk (1285—1314) bevatte en die voor het grootste gedeelte bestond uit „kasteelsterlingen”, die aan Jan II van Brabant toegeschreven worden, kwamen ook enige brabantini van Jan III van Brabant en Jan I of II van Namen voor. Indien bewezen zou kunnen worden, dat de „kasteelsterlingen” alleen door Jan II van Brabant geslagen werden, zou hieruit geconcludeerd kunnen worden, dat de brabantini met bloemenkruis aan de kz. in het begin van de regering van Jan III van Brabant gedateerd moeten worden.

Zowel het door chemische analyse als door toetsing gevonden gehalte van deze munten ligt vrij hoog. Een der geanalyseerde ex. had echter een gehalte van slechts 0,425. Het is mogelijk, dat gedurende de lange periode, waarin dit type geslagen werd, muntverzwakking is opgetreden. De mogelijkheid bestaat echter ook, dat dit ex. een contemporaine vervalsing is. De gehalten van de imitaties liggen alle lager dan die van het prototype.

Iets geheel nieuws is de rol, die de Westfaalse denare en hun imitaties gespeeld blijken te hebben in het geldverkeer in Gelre en misschien ook in de andere gewesten. In 14e eeuwse vondsten uit de aangrenzende ge-

bieden zijn deze munten in groten getale aangetroffen, b.v. in de vondst Weidenpesch 1899¹⁷, maar tot nu toe waren nog geen exemplaren in Nederlandse vondsten voorgekomen. Zij zijn over de volgende munt-huizen verdeeld:

Bergh (= 's-Heerenberg)	19 ex.
Borne	2 „
Heinsberg	1 „
Berg	15 „
Mark	3 „
Palts	1 „
Münster	4 „
Osnabrück	7 „
Bremen	1 „

Totaal 53 ex.

Afgezien van de denare van Osnabrück en Bremen (nos. 140, 141), die een afwijkend type vertonen, zijn al deze muntjes imitaties van twee prototypen, nl. de denare van Dortmund en Münster. Alleen die van het graafschap Mark zijn geen slaafse nabootsingen. De twee in deze vondst voorkomende Markse denare (no. 135) hebben zelfs een geheel afwijkende voorstelling op de kz., terwijl de vz. een variant is van de Dortmundse denar. Ook imitaties van de vz. variant komen in de vondst voor (Palts, Berg, Borne en Bergh), gecombineerd met de Dortmundse kop van Reinoldus aan de kz. De denar van Heinsberg (no. 81) en 1 ex. van Borne (no. 78a) zijn getrouwe copieën van het Dortmundse type. Merkwaardigerwijze komen originele Dortmundse denare niet in deze vondst voor, hoewel zij toch in deze tijd in het Rijnland en Westfalen overal gebruikt werden. Het moeilijkst te rangschikken zijn de imitaties geslagen in de Heerlijkheid Bergh ('s-Heerenberg) en het Graafschap, later (1380) hertogdom Berg. Wij vermeldde reeds, dat zowel Willem I van Bergh als Willem II van het graafschap Berg de Markse variant van de Dortmundse denare imiteren. Van de eerste zijn verder ook imitaties van het originele Dortmundse type aanwezig in de vondst (maar met 3 ringen op de kroon, zoals op de Markse denare i.p.v. fleurons) van beide imitaties van het Münsterse. Het is niet altijd gemakkelijk onderscheid te maken tussen de denare van Bergh en het graafschap Berg, wanneer geen muntplaats genoemd wordt. Beide gebieden worden aangeduid met MONTE of varianten daarvan, beide muntheren als WILHELMUS. Bovendien zijn de omschriften vaak niet of slechts gedeeltelijk leesbaar,

daar de stempel groter was dan het muntoppervlak, en een gedeelte van het omschrift dus buiten de munt terechtkwam. Alle denare, waarvan of de naam van de muntplaats (nl. Mühlheim of Ratingen), of het omschrift WILHELMUS COMES leesbaar is, zijn toegekend aan het graafschap Berg, waarbij ook enkele ex. gevoegd zijn, waarvan het gehele omschrift weggevallen is, maar die in stijl het dichtste bij hen aansluiten. De denare met omschrift WILHELMUS DE MONTE zonder vermelding van titel of muntplaats zijn toegekend aan de Heerlijkheid Bergh, waarbij weer de in stijl overeenkomende ex., waarvan het omschrift geheel of gedeeltelijk onleesbaar is, gevoegd zijn.

De oudste munten in de vondst zijn de twee hellers (no. 127), die volgens hun type eind 12e/begin 13e eeuw gedateerd moeten worden. Zoals elders in dit Jaarboek (p. 101) reeds opgemerkt wordt, komen oude exemplaren van deze muntsoort vaak voor in vondsten van veel latere datum. Hun gewicht is zeer laag (0,47 en 0,48 g), maar door hun vrij hoge zilveragehalte behoren zij toch niet tot de allerkleinste denominaties. Hetzelfde geldt voor de 17 hohlpfennige, die nog niet eerder in zo groten getale in een Nederlandse vondst voorgekomen zijn. De vondst Venlo 1945 bevatte 2 ex., evenals de vondst Heemse 1849, de bovenaangehaalde vondst Elst 1948 8 ex.

De vondst Arnhem 1957 levert dus een belangrijk aantal nieuwe gegevens op voor onze kennis van het geldverkeer in het derde kwart van de 14e eeuw. Het is thans echter nog niet mogelijk om een algemeen overzicht hiervan te geven, daar het materiaal, dat tot onze beschikking staat, nog veel te beperkt is. Door hun geografische ligging namen de Nederlandse gewesten een zeer bijzondere positie in het handelsverkeer in en tengevolge daarvan waren muntsoorten uit vele soms verafliggende landen in omloop. Het komt praktisch niet voor, dat vondsten van enige omvang uit de late Middeleeuwen uit slechts één of twee muntsoorten bestaan. De samenstelling van de weinige vondsten, die wetenschappelijk beschreven zijn, en waarop conclusies gebaseerd mogen worden, is bijzonder gevarieerd en bij iedere nieuwe vondst worden wij gedwongen onze vroegere meningen te herzien. In dit geval wordt eens te meer bevestigd, wat wij reeds wisten over de circulatie in Gelre van plakken en leeuwengroten, maar een nieuw element wordt gevormd door tot dusverre onbekende kloppen op de plakken. De blijkbaar ruime verbreiding van Franse Tourse groten en Praagse groschen is enigszins onverwacht, evenals die van de imitaties van de brabantini. Dat de Westfaalse denare en hun imitaties ook in de Nederlanden, althans in de Oostelijke gewesten, circuleerden, wordt door deze vondst voor het eerst bewezen.

Onder de diverse typen halve en kwart groten komen vele tot nu toe onbekende ex. voor (nos. 9, 17, 21, 27, 29, 30, 34, 44, 57, 76, 77, 93, 108, 114, 115). Eerst wanneer wij meer vergelijkingsmateriaal bezitten, zullen wij kunnen beoordelen, in hoeverre deze vondst representatief is voor de toestanden die op monetair gebied heersten in Gelre in het derde kwart van de 14e eeuw.

Wij zijn dank verschuldigd aan dr. P. Berghaus te Münster en de heren J. Spiegel te Schwerte en A. T. Puister te Den Haag voor hun hulp bij het identificeren van verscheidene munten en aan 's Rijks Munt voor het verschaffen van de analyses.

¹ I. A. Nijhoff, *Gedenkwaardigheden uit de Geschiedenis van Gelderland* III, Arnhem 1839, p. XXVIII.

² H. Enno van Gelder, „Noord-Nederlands kleingeld omstreeks 1400”, *Jaarboek* 45 (1958), p. 83—109.

³ I. A. Nijhoff, a.w., p. XXXII.

⁴ De term „brabantini” wordt hier voor het eerst gebruikt om aan te duiden de Brabantse munten met gevierendeeld wapen op de vz., bloemenkruis aan de kz., die slechts in verwijderd verband met de Engelse sterlingen (pennies) staan.

⁵ *Mitteilungen der Bayer. Num. Ges.* 27 (1909), p. 1—11 (H. von Frauendorfer).

⁶ Ongepubliceerd. De vondst is grotendeels opgenomen in het Provinciaal Museum, Maastricht.

⁷ Ongepubliceerd. 24 ex. bevinden zich in het K.P.K., 7 ex. in het Museum te Zwolle.

⁸ H. Enno van Gelder, „Winschoten 1955”, *Jaarboek* 44 (1957), p. 66—70.

⁹ H. Enno van Gelder, „Muntvondst te Roermond”, *Jaarboek* 33/34 (1946—47), p. 71—73, *Jaarboek* 35 (1948), p. 57—63, *Jaarboek* 40 (1953), p. 140—141.

¹⁰ Ongepubliceerd. De munten zijn grotendeels opgenomen in het Rijksmuseum Twenthe, Enschede.

¹¹ *Overijsselsche Almanak* 1849, p. 123—132 (J. M. v. Rhijn).

¹² *Overijsselsche Almanak* 1850, p. 63, (J. M. v. Rhijn).

¹³ H. Enno van Gelder, „De Vondst Zutphen 1958”, *Jaarboek* 45 (1958).

¹⁴ H. Enno van Gelder, „De Munten van Vlaanderen onder Lodewijk van Nevers en Lodewijk van Male”, *Jaarboek* 33/34 (1946—47), p. 122—131.

¹⁵ H. Krusy, „Westfälische Gegenstempel auf niederländischen Münzen”, *Jaarboek* 39 (1952), p. 27—40.

¹⁶ R. Chalon, *Revue belge de la numismatique* 2 (1846), p. 295—297.

¹⁷ *Deutsche Münzblätter* 62 (1942), p. 425—437 (H. J. Lückger).

SUMMARY.

In 1957 a hoard containing 4 gold and 967 silver coins was found at Arnhem. It is suggested here that the date of deposit lies between 1372 and c. 1378. Coins from many countries and regions are represented in the hoard; many of them, mainly smaller denominations, are published here for the first time. New elements in the composition of the hoard add to our knowledge of the monetary situation in the east of the Netherlands in the third quarter of the 14th century, but no definite conclusions concerning the circulation of the many different kinds of money that were current there can be drawn until we possess more hoard evidence for the period in question.

Graafschap Holland

Floris V (1256—1296)

1. penning (0,55 g)	v. d. Chijs 3,10	1
Geslagen te Dordrecht na 1280	Puister 7 (Jrbk. 44, p. 17-27)	

Willem V (1350—1389)

2. dubbel lam (5,37 g)	v.d.C. 5,1	1
Geslagen ca. 1368—1378	van Gelder 4 (Jrbk. 39, p. 1-26)	
3. leeuwengroot (2,92—3,36 g, gehalte 0,473*) ¹ . Geslagen 1354—1365. Alle ex. met : links van het beginkruis aan de vz., 2 ex. daarvan met punt rechts van het beginkruis.	v.d.C. 6,18
van Gelder 8
Jrbk. 45 (1958), p. 130, no. 42	5
4. halve leeuwengroot (1,25 g)
Vz. + MONETA (blad) HOLAN Z Z : kz.
GUIL-LELM-DUXC-OMES.	v.d.C. 9,11	1

Tot dusverre werd aangenomen, dat dit type een hele leeuwengroot is, waarvan de buitenrand is afgesneden. Uit de vorm van de rand blijkt nu echter, dat de buitenrand van de stempel waarschijnlijk reeds verwijderd was, toen de munt geslagen werd. Het is echter ook mogelijk, dat dit een op zichzelf staand type is. Het bovenstaande vz. omschrift is nl. nog nooit op een hele leeuwengroot aangetroffen.

5. halve groot	v.d.C. 9,10	20
a. 6 ex. met punt voor het beginkruis aan de vz. en na DUX aan de kz. (1,13—1,45 g, gehalte 0,438*); b. 4 ex. met kruisje voor het beginkruis en na DUX (1,00—1,20 g, gehalte 0,382*); c. 6 ex. met ringetje voor het beginkruis, punt na DUX (1,14—1,59 g, gehalte 0,337*); 4 ex. onduidelijk. Zelfde type als nos. 29 en 30. Geslagen 1354—1365.	van Gelder 9	
6. plak	v.d.C. 5,9	51
a. 43 ex. met interpunctie puntjes (gemiddeld gewicht per 5 : 3,37—3,61 g, gehalte 0,526*); b. 6 ex. met interpunctie ruitjes (3,06—3,31 g, gehalte 0,444*; 2 ex. onduidelijk.
Geslagen 1367—1378.	van Gelder 12
Jrbk. 45 (1958), p. 130, no. 43	

¹ Gehaltes gevonden door analyse zijn aangeduid met een *; de overige zijn door toetsing gevonden.

- *7. plak met interpunctie puntjes, geklopt met E, 3
 G en L (3,01, 3,02, 3,36 g)
 8. plak; aan de kz. in twee tegenovergestelde v.d.C. 5,12 5
 hoeken van het kruis een leeuwjtje (vgl.
 no. 51) (2,83—3,52 g, gehalte 0,446*)

Egmont

Jan I (1321—1369)

- *9. kwart groot Wieringen (0,64 g) v.d.C. — 1
 Vz. klimmende leeuw; //WIRIGIE/
 Kz. gevoet kruis, parelrand doorbrekend;
 /OHD-NSDE-//--//

Imitatie van de kwart groot van Willem V van Holland (geslagen 1354—1365, v. d. C. 9, 13). Zelfde type als nos. 41, 57, 95. In RBN 1877, pp. 534—536, wordt een halve groot van Wieringen van hetzelfde type beschreven met omschriften vz. MONETA:WIRIGIE:H; kz. IOHD-NSDE-EGMUNDA. In het K.P.K. bevindt zich een penning (= 1/8 groot) van hetzelfde type als de onder no. 1 beschreven penning van Floris V, met de omschriften: vz. //W//GIE; kz. /NS-DEE-G//--//.

Bisdom Utrecht

Jan van Arkel (1342—1364)

- *10. groot Utrecht v.d.C. 9,1-2 13
 10,3-4
 *a. (2,31—2,55 g, gehalte $\pm 0,900$) kruisjes 8
 op kraag van bisschop, rozetten op mijter
 en naast wapenschild, interpunctie $\times$,
 omschrift vz. IOH' $\times$ EPC $\times$ TRA-IECTENSIS
 b. (2,36—2,43 g, gehalte $\pm 0,930$) id., 3
 interpunctie $\vdots$
 c. (2,51 g, gehalte $\pm 0,920$) kruisjes op 1
 kraag van bisschop, klaverbladen op mijter
 en naast wapenschild, interpunctie $\vdots$
 d. (2,38 g), id., interpunctie $\diamond$ 1
 e. In het K.P.K. bevindt zich nog een ex. met klaverbladen op mijter,
 geen sieraden naast het wapenschild, interpunctie $\times$, omschrift
 vz. IOHANES $\times$ EPCS-TRAIECTENSIS (v. d. C. 10,5).
 11. halve groot Utrecht (1,09—1,27 g) v.d.C. 10,11 7
 a. kruisjes op kraag van bisschop, rozetten 1
 op mijter en naast wapenschild (1),
 interpunctie $\times$ (vgl. 10a)

VONDST ARNHEM.	11
id. maar (2) interpunctie vz. $\ddot{x}$, kz. $\dot{z}$; Beide ex. zijn geslagen van dezelfde vz. stempel	1
b. id., maar (1) interpunctie $\dot{z}$ (vgl. 10b)	2
id., maar (2) interpunctie vz. $\dot{z}$, kz. $\ddot{x}$; Dit ex. is geslagen van dezelfde vz. stempel als van een van de voorgaande ex. onder b)	1
c. puntjes op kraag van bisschop, klaver- bladen op mijter en naast wapenschild, interpunctie $\dot{z}$ (vgl. 10c)	1
d. In het K.P.K. bevindt zich een ex. met kruisjes op kraag, klaverbladen op mijter en naast wapenschild, interpunctie $\ddot{z}$ (vgl. 10 d).	
e. zonder kraag van bisschop, klaverbladen op mijter, geen sieraden naast wapen- schild, interpunctie vz. $\ddot{x}$, kz. $\dot{z}$. Het vz. omschrift van dit ex. wijkt af van dat van de andere halve groten en van v.d.C. 10,11, nl. $\dot{+}$ IOHNS $\ddot{x}$ EPCS-TRAIECTEN (vgl. 10 (e))	1
12. kwart groot Utrecht (0,56—0,68 g)	v.d.C. 10,12-13 4
a. kruisjes op kraag van bisschop, rozetten op en naast mijter en naast wapenschild, (1) interpunctie $\ddot{x}$ (vgl. 10a en 11a). Omschrift vz $\dot{+}$ IOHAN-NES $\ddot{x}$ EPC id. maar (2) interpunctie vz. $\ddot{x}$, kz. $\dot{z}$; (vgl. 11a (2))	1 /
b. In het K.P.K. bevindt zich een ex., id., geen interpunctie vz., interpunctie kz. $\dot{z}$ (vgl. 10b en 11b).	
c. puntjes op kraag van bisschop, klaver- bladen op mijter en naast wapenschild, interpunctie $\dot{z}$ (vgl. 10c en 11c). In het K.P.K. bevindt zich 1 ex. met puntjes op kraag, klaverbladen op en naast mijter, punten naast wapenschild, inter- punctie $\dot{z}$;	1
d. kruisjes op kraag van bisschop, rozetten op mijter, punten naast schild en mijter, geen interpunctie vz., interpunctie kz. $\ddot{x}$;	1

e. In het K.P.K. bevindt zich een ex. zonder kraag van bisschop, klaverbladen op mijter, geen sieraden naast wapenschild, interpunctie $\times$, omschrift vz. $\times$ IOHES $\times$ E-PS $\times$ TRA $\times$ (vgl. 10 (e) en 11 e).

13. groot Deventer (2,59 g) v.d.C. 10,9 1

Kruisjes op kraag van bisschop, klaverbladen op mijter en links van wapen, interpunctie :

In het K.P.K. bevindt zich een ex., id., met klaverbladen aan beide zijden van het wapenschild (v.d.C. 10,8), vgl. 10c, $\pm$ 11c, en $\pm$ 12c. Verder bevindt zich in het K.P.K. een ex. met rozetten op kraag, mijter en naast schild, interpunctie $\times$ ($\pm$ v.d.C. 10,7) en een ex. met spoorraden op mijter en links van het wapen, interpunctie :

14. kwart groot Deventer (0,56 g) v.d.C. 10,14 1

Kruisjes op kraag van bisschop, rozetten op mijter en naast wapen, geen interpunctie vz.,
op kz. $\times$
 $\times$

Uit het feit, dat de varianten van groten, halve groten en kwart groten van Utrecht corresponderen met elkaar en ook enigszins met groten van Deventer, zou men kunnen afleiden, dat de verschillende tekens verschillende emissies aanduiden. Enkele stempelkoppelingen bij de halve groten (vgl. 11 a en b) wijzen er echter op, dat in elk geval sommige van deze varianten ook gelijktijdig geslagen werden. Het gewicht en gehalte van de verschillende soorten vertoont geen noemenswaardige verschillen. Het type is een imitatie van de groten van aartsbisschop Walram van Keulen (1332—1349), Noss 47 e.v., vgl. no. 124. Deze hebben alle rozetten op de mijter, wat er op zou kunnen wijzen, dat de munten van Jan van Arkel met rozetten voorafgaan aan de ex. met klaverbladen. De serie groten en onderdelen, die aan Jan van Vernenburg toegeschreven worden (nos. 17—21) en die van Arnold van Hoorne, hebben alleen klaverbladen als sieraden.

Jan van Vernenburg (1364—1371)

- *15. plak Salland (gem. gew. per 5: 3,37—3,73 v.d.C. 11,1 22
gehalte 0,496* en 0,528*)

- *16. id., geklopt met E (2 ex.), I en F (3,06, 4
3,30, 3,90 en 3,41 g)

- *17. halve groot Vollenhove (1,33 g) v.d.C. — 1

Vz. borstbeeld van bisschop, als v.d.C. 11,12, liggende kruisjes op kraag, klaverbladen op mijter, omschrift + IOH $\times$
EP/////IECTENSIS $\times$

Kz. gevoet kruis, binnenrand doorbrekend, binnenomschrift MON-ETA-VOL-EHO, buitenomschrift + BNDICTU SIT NOME.DNI.
NRI//XRI

Deze en de volgende munten (nos. 18, 19, 21) vertonen aan de vz. het wapenschild van het Sticht, niet het persoonlijke wapen van de bisschop. De toeschrijving aan Jan van Vernenburg kan daarom niet als geheel vaststaand beschouwd worden. Jan van Arkel heeft echter, voor zover bekend, steeds zijn eigen wapenschild aan de vz. Het type van de munten zonder persoonlijk wapenschild staat dicht bij dat van bisschop Arnold van Hoorne, Jan van Vernenburg's opvolger, zodat het waarschijnlijk lijkt, dat zij door de laatste geslagen zijn.

18. halve groot Vollenhove (gem. gew. 1,20 g, v.d.C. 11,12 48
 gehalte 0,398*). Aan de vz. bij alle ex,
 klaverbladen op de mijter van de bisschop,
 1 ex. met rozetten naast het wapenschild, de
 andere ex. zonder sieraden, omschrift +IOH ×
 EPI × TR-AIECTENSIS, (1 ex met punt na de
 laatste s) of TRA-IECTENSI. In het K.P.K.
 bevindt zich nog een ex. met interpunctie ð.
 Aan de kz. binnenomschrift als v.d.C. 11,12,
 buitenomschrift + MONETA (rozet)VOLEHO ×
 TRAIEC of TRAIE, TRAIECT, TRAIECT (rozet),
 TRAIECTEN. Diverse verschillen in inter-
 punctie, vele stempelkoppelingen.
19. kwart groot Vollenhove (0,58, 0,70 g) v.d.C. 28,2 2
 Zelfde type als no. 18. Aan de vz. klaver-
 bladen op de mijter van de bisschop, rozetten
 naast de mijter, omschrift IOH'EPI-TRAIEC en
 T-RAIECTE. Aan de kz. gevoet kruis, parel-
 rand doorbrekend, omschrift MON-ETA-
 VOL-E × HO.
20. kwart groot (0,67 g) v.d.C. 28,3 1
 Aangezien de naam van de bisschop niet vermeld wordt, kan deze munt
 niet met zekerheid aan Jan van Vernenburg toegeschreven worden. Het
 type sluit aan bij v.d.C. 28,2 (no. 19), waarop de naam IOH voorkomt.
 De mogelijkheid is echter niet uitgesloten, dat het hier een imitatie betreft
 van de Utrechtse kwart groot.
- *21. halve groot Salland (1,14, 1,24, 1,31 g) v.d.C. — 4
 Vz. IOH × EPI × TR-AIECTENSIS, 2 ex. (type v.d.C. 11,12)
 TRA-IECTENSIS; rijker versierde mijter.
 Kz. binnenomschrift als v.d.C. 11,12; buiten-
 omschrift + MONETA DE ZALANDIA, inter-
 punctie rozetten.

Een ex. van dit type is reeds beschreven in Cat. veiling Schulman
 4-X-1911, no. 1287.

- *22. groot Insula (2,31, 2,47 g) v.d.C. 11,8 2
 Het binnenomschrift van de kz. kan op twee manieren uitgelegd worden, nl. als „Moneta Insulae Trajectensis”, hetgeen op het kasteel De Weerd (= Insula) bij Utrecht zou kunnen slaan of als „Moneta in Sule Trajectensis” (= Zwolle). Vgl. v.d.C., Utrecht, p. 125.
 De vz. van het afgebeelde ex. is van dezelfde stempel als die van no. 24 (Amersfoort).
23. halve groot Insula (1,20 g) v.d.C. 11,10 1
- *24. groot Amersfoort (2,02 g) v.d.C. — 1
 Kz. binnenomschrift MON-ETA-AME-RST
 buitenomschrift als v.d.C. 11,8 (vgl. no. 22).
 De vz. is van dezelfde stempel als het afgebeelde ex. van no. 22 (Zwolle of De Weerd bij Utrecht). Waarschijnlijk is de stempel het eerst in Amersfoort gebruikt, aangezien die van de Insula munt enige tekenen van slijtage vertoont. Merkwaardig is, dat de Amersfoortse munt, die bijna niet versleten is, lichter is dan de waarschijnlijk later te Zwolle of De Weerd geslagen exemplaren. Over een verhoging van de muntvoet in deze periode is niets bekend.

Arnold van Hoorne (1371—1379)

25. plak Kampen (3,22, 3,22, 3,28 g) v.d.C. 12,2 3
26. groot met helm Insula (2,15—2,48 g) v.d.C. 12,3 5
 Binnenomschrift kz. geen interpunctie. 2 ex.
 van dezelfde stempels.
- *27. halve groot Kampen (1,06, 1,06 g) v.d.C. — 2
 a. vz. +ARNOLD × DEI × -GRA × EPC × TR. (type v.d.C. 12,5) 1
 kz. binnenomschrift als v.d.C. 12,5
 buitenomschrift MONETA:NOVA:CAMPEN-
 SIS.
- *b. vz. ARN × EPC × TRA-IECTENSIS 1
 kz. als boven (a)
 Het type der vz. is geheel hetzelfde als dat van nos. 18 en 21 (halve groten van Jan van Vernenburg).

Heerlijkheid Kuinre

Jan (ca. 1350)

- *28. kwart groot (0,71 g) v.d.C. 1,19; 1
 Vz. .IOH.-.ANNE.-.SD///
 Kz. MO-NET-ADE-CURE
 Berliner Münzblätter 1910, p. 485 v. en Pl. 29
 De vz. van deze munt is een imitatie van Brabantse munten van hetzelfde type (de Witte 213—247). De kz. vertoont een gevoet kruis (vgl. no. 29).

Herman (ca. 1370)

- *29. halve groot (1,08, 1,12 g) v.d.C. — 2

Vz. klimmende leeuw binnen parelrand, 1 ex.

MONETA CUNRENSIS, 1 ex /////A:CUNRENSIS

Kz. gevoet kruis, parelrand doorbrekend,

1 ex. HARM-A////-DECU-////, 1 ex. HERM-

////-////-UNRE

Een kwart groot van Kuinre van hetzelfde type wordt beschreven in RBN 1873, p. 309. Dit type is waarschijnlijk een imitatie van de halve groten en onderdelen van Reinald II van Gelre (v.d.C. 2,6). Vgl. nos. 5, 30.

30. halve groot (1,46 g) v.d.C. — 1

Zelfde type als no. 29. Vz.////////NRENSIS,

Kz. ////-///.HE-R:DE-C-UNRE

*Heerlijkheid Koevorden**Reinald II (1324—1370)*

- *31. halve groot (1,05—1,40 g) RBN 1870, p. 4

Vz. REINALDU-DEI : GRA : C' (1 ex. GRAC') 509, v., Pl. 11,4

Kz. binnenomschrift I·N·OI·CD·NI

buitenomschrift + MONETA:KOVORDENSIS

1 ex. met interpunctie rozet

Het type is een imitatie van de halve groten van Jan van Vernenburg (vz. ongeveer als die van no. 23, kz. als die van no. 18).

Jan (1370—1376)

32. plak (3,07 g) v.d.C. 22,20 1

33. halve groot (0,77—1,48 g) v.d.C. 22,18 5

Zelfde type als no. 31. 2 ex. zijn van dezelfde vz. stempel.

*Heerlijkheid Almelo**Everhard (±1360—1398)*

- *34. halve groot (1,16 g) v.d.C. — 1

Zelfde type als no. 31.

Vz. EVERARDV-DE : HEKER

Kz. binnenomschrift als van no. 31

buitenomschrift MONETA:DE:ALMELLO

Een ex. van dit type is reeds beschreven in de Cat. veiling Schulman 3-III-1958, no. 535.

- *35. halve groot (1,03, 1,25, 1,34 g) Frankfurter 3
 Vz. schild met 12 ruiten, geplaatst vijf, vier Münzzeitung 1902
 en drie, binnen vijfpaas. Omschrift MONETA p. 337
 DE ALMELO-LITA (1 ex. met rozetten als
 interpunctie). De betekenis van LITA is ons
 niet bekend.
 Kz. gevoet kruis, parelrand doorbrekend,
 omschrift EVER-ARDU-SDEH-EKER

Hertogdom Gelre

Reinald III (1343—1361)

36. groot (2,75 g) v.d.C. 4,9 1
 37. groot Roermond (2,78, 2,80, 2,86 g, gehalte v.d.C. 3,6 3
 0,670*)
 1 ex. met interpunctie kz. : i.p.v. x
 38. groot met helm Roermond (3,49 g) v.d.C. 4,11 1
 39. halve groot met helm Roermond (1,74 g) v.d.C. 4,12 1

Alianora (1343—1355)

- *40. groot Arnhem de Voogt 4,8 3
 a. (2,72, 2,88 g) Vz. linksgekeerde klim- 2
 mende leeuw binnen zesbogige epicy-
 cloïde binnen parelrand, omschrift ALIA-
 NORA DUCISSA GELR', interpunctie twee
 ringetjes
 Kz. gevoet kruis, binnenomschrift SIGNUM
 CRUSIS (1 ex. CRUCIS), buitenomschrift
 MONETA ARNEMENSIS, interpunctie twee
 ringetjes
 *b. (2,96 g). Vz. linksgekeerde gaande 1
 leeuw binnen achtbogige epicycloïde
 bestaande uit gladde en geparelde bogen,
 interpunctie drie ringetjes
 Kz. als boven onder (a) (CRUSIS), inter-
 punctie twee ringetjes
 41. kwart groot Harderwijk (0,94 g) v.d.C. 3,2 1
 Imitatie van kwart groten van Reinald II.
 Zelfde type als nos. 9, 57, 95.

Eduard als ruwaard (1353—1360)

42. groot Roermond (3,58—3,66 g, gehalte v.d.C. 4,2 4
0,632*)
- *43. halve groot Roermond (1,71—1,76 g) v.d.C. 4,4 4
Buitenomschrift kz. : + BNDICTU : NOME :
DNI : NRI : IHU : XRIAME
- *44. kwart groot Roermond (0,73, 0,78 g) v.d.C. — 2
Zelfde type als no. 43.
Vz. + EDEWARD'-DE x GELRE x
Kz.binnenomschrift + MONETA : RUER'
buitenomschrift + BNDICTU : SIT : NOME :
DNI
- *45. achtste groot Arnhem (0,39—0,54 g) Frankfurter 4
Vz. liggend wapenschild, waarboven links- Münzzeitung 1903
ziende gekroonde helm met helmsieraad, p. 434
parelrand doorbroken, omschrift EDWAR-
GELRE
Kz. lang gevoet kruis, in de eerste hoek een
A, omschrift MON-ETA-ARN-IME
In de literatuur wordt aangenomen, dat deze munt geslagen is tijdens het
ruwaardschap van Eduard. Waarschijnlijk moet deze echter gedateerd
worden in de periode na 1360. In het wapenschild ontbreekt nl. de lambel,
die wel voorkomt op de zeker voor 1360 geslagen munten.

Eduard als hertog (1360—1371)

- *46. groot Arnhem (2,81—2,96 g) v.d.C. — 5
Deze munt wordt (ten onrechte als halve
groot) beschreven in Jrbk. 35 (1948), p.
59 v.
Vz. EDWARDUS DUX GELRENS',
kz. MONE-TA AR-NEME-NSIS
Interpunctie vz. en kz. rozetten. 2 ex. zelfde
stempel vz., 2 andere ex zelfde stempel kz.
47. plak Arnhem (gem. gew. per 10: 3,28— v.d.C. 5, 2-3 186
3,48 g, gehalte 0,485*—0,516*)
Vele kleine variaties in de omschriften. vele
stempelkoppelingen.
- *48. id., geklopt met E (4 ex.), G (5 ex.), 13
L (1 ex.), H (1 ex.), I (1 ex.), O (1 ex.).

- *49. kwart plak Arnhem (0,98, 0,99 g) v.d.C. — 2
 Vz. zittende gekroonde leeuw met helm-
 sieraad parelrand doorbrekend, omschrift
 EDWARD' DUX : GELRENS, rozet na EDWARD
 Kz. lang gevoet kruis, in de eerste hoek een
 A, omschrift MON-ETAD-E : ARN-IMEN,
 Deze munten zijn imitaties van de kwart plak van Lodewijk van Male
 van Vlaanderen, vgl. no. 85.

Mechteld (1371—1379)

50. plak (3,08—3,20 g) v.d.C. 5, 1-2 2

Willem van Gulik
 (momboir 1371—1377)

- *51. plak Venlo (3,11 g) v.d.C. 6 1
 Vz. WILHELMUS:DE/GRA.DUX (leeuwkje?)
 IUL///GELR
 Kz. binnenomschrift + MONETA (blad) DE
 (blad) VENENSIS, in twee tegenovergestelde
 hoeken van het kruis een leeuwje (vgl.
 no. 8), buitenomschrift + BNDIC///:QUI:
 VENIT:IN:NOMINE:DO//NI

Heerlijkheid Oyen

Maria van Gelre (1362—1399)

52. plak Oyen (3,12, 3,15 g) v.d.C. 6,2 2
 1 ex. kz. MONETA (blad) OIENENSIS, inter-
 punctie : 1 ex. kz. MONETA (blad)
 AOIENESIS, interpunctie :

Heerlijkheid Borculo

Gij s b e r t (1376—1399)

53. brabantinus (0,94, 1,15 g) v.d.C. 23,1 2
 Deze munten zijn imitaties van de Brabantse sterlingen met bloemenkruis
 op de kz. (vgl. no. 67).

- *54. halve groot (0,90, 0,96 g) v.d.C. — 2
 Vz. in driepas wapenschild met drie pen-
 ningen,
 omschrift + GISELBERT:DE:BRUNCHORST
 Kz. gevoet kruis, parelrand doorbrekend,
 omschrift 1 ex. MON-ETAD-EBOR-ELO (klaver-
 blad) 1 ex. MON-ETAD-EBOR-CLO.

Heerlijkheid Bergh

Willem I (1354—1387)

- *55. Tourse groot (2,34 g) v.d.C. — 1
 Vz. TURONUS · CIVIS, binnenomschrift kz.
 WILHELMUS DE, buitenomschrift kz.
 + BNDICTU:SIT:NOME:DEI:NRI:H,UXPI
 Deze munt is van dezelfde vz. stempel als
 de 2 volgende ex.
 Munten zonder nadere aanduiding van muntplaats met opschrift
 WILHELMUS DE of VREDERICUS DE worden algemeen aan Bergh toegé-
 schreven, vgl. Mitt d. Bayer. Num. Gesellsch. 27 (1909), p. 6 en Noss,
 Münzen von Jülich, Mörs und Alpen, p. 122—124.
- *56. id. (2,31, 2,41 g) v.d.C. — 2
 Vz. en kz. van hetzelfde stel stempels.
 Vz. van dezelfde stempel als no. 55
 Kz. binnenomschrift + GULLHELMUS DE C
 buitenomschrift + BNDICT.U : SIT : NOME :
 DEINRI : DNEHI,UXPI
 Op grond van de stempelkoppeling met no. 55 zijn deze munten aan
 Bergh toegeschreven, hoewel de betekenis van het binnenomschrift aan de
 kz. niet duidelijk is.
- *57. kwart groot (0,63 g) v.d.C. — 1
 Vz. + MONETA BERG///IS:
 Kz. MON-ETAD-EB//-////
 Imitatie van de kwart groot van Reinald II
 (v.d.C. 2,6), vgl. nos. 9, 41, 95.
- *58. brabantinus (0,76—1,22 g, gehalte $\pm 0,520$) v.d.C. 16,3 7
 Vz. DNS. ° WILH ° ° ELIIS °
 Kz. 6 ex. + MONETA : DE : MONTEN'. 4
 van deze ex. zijn van dezelfde kz. stempel
 als 1 ex. van no. 60, de andere 2 ex. van
 dezelfde kz. stempel als 3 ex. van no. 60.
 1 ex. + MONE///E : MONTEI
 Imitatie van no. 67.
59. id. (1,06 g) v.d.C. — 1
 Vz. WIH.-ELMUS ° ° MON.
 Kz. + MONETA : DE : MONTEI
- *60. id. 0,97—1,08 g, gehalte $\pm 0,470$) v.d.C. 16 (Adam) 5
 Vz. DNS-DEMO-NTEN', kz. + MONETA : DE :
 MONTEN'

Van der Chijs kent deze munten, waarop de naam van de muntheer niet vermeld wordt, toe aan Adam (1331—1354). Op grond van de stempelpoppelingen met verschillende ex. van no. 58, waarop de naam Wilhelmus staat, kunnen deze munten nu met zekerheid aan Willem I toegeschreven worden.

- *61. denar (0,91 g) v.d.C. — 1
 Vz. tronende graaf met scepter en rijksappel, op de borst wapenschild met leeuw, omschrift + WILH////////MONTE
 Kz. Kop van Reinoldus in driehoek, omschrift ///-////-EBER, beginnend onderaan driehoek
 Dit type is een imitatie van de Dortmundse denare.
- *62. id. (gem. gew. per 6: 0,97, 0,98 g, gehalte 0,335*) v.d.C. — 12
 Vz. WILHELMUSDEMONTEI
 Kz. MONE ° -TADE ° -MON °, beginnend onderaan driehoek. De meeste omschriften zijn slechts gedeeltelijk leesbaar
- *63. id. (0,78, 0,86, 1,07 g) v.d.C. — 3
 Vz. tronende graaf met geschouderd zwaard en bloemtak, op de borst wapenschild met leeuw, omschrift WILHE/////////
 Kz. kop van Reinoldus in driehoek, omschrift MONE-TADE-MON, beginnend aan rechterzijde driehoek, 1 ex. met twee rozetten na MONETA
 De meeste omschriften zijn slechts gedeeltelijk leesbaar.
 Het type is een imitatie van de denare van de graven van Mark (vgl. Frankf. Münzsg. 1904, p. 154). De vz. komt in stijl overeen met de denare van Willem II van het graafschap Berg (vgl. nos. 131, 132, en 135—137).
- *64. id. (0,81, 1,22 g) v.d.C. — 2
 Vz. tronende bisschop, rechterhand zegnend geheven, in de andere hand een leliekruis, op de borst wapenschild met leeuw, omschrift + MONETADE-MONTEN x (1 ex.) en +/////ADE-MO//// (1 ex.)
 Kz. Kop van Reinoldus in driehoek, omschrift MONE-TA DE-MONT, met rozetten na MONETA, beginnend aan rechterzijde driehoek.

De vz. (bij beide munten van dezelfde stempel) is een imitatie van de denare van Münster (vgl. no. 65, vz. eveneens van dezelfde stempel), de kz. vertoont het Dortmundse type (vgl. no. 61).

- *65. id. (0,88 g) v.d.C. — 1
 Vz. van dezelfde stempel als no. 64.
 Kz. Kop van St. Paulus in driehoek, om-
 schrift WILHELMU x - x DEMON
 Vz. en kz. beide imitaties van de denare van Münster (vgl. nos. 61, 134, 138).

Hertogdom Brabant

Jan I (1268—1294)

66. sterling (1,18 g) de Witte 241 1
 Aan de vz. het Brabantse leeuwenschild, aan de kz. het lange kruis van de Engelse long-cross pennies. Omschriften als bij de Witte no. 241. Geslagen 1273—ca. 1290 (vgl. S. E. Rigold, „The Trail of the Easterlings”, *British Numismatic Journal* 1949, pp. 45 e.v.)

Jan III (1312—1355)

- *67. brabantinus Leuven (gem. gew. per 5: de Witte 349 38
 1,06—1,22, gehalte 0,425 *, 0,648 *, 0,890 *
 en $\pm 0,800$, $\pm 0,900$, $\pm 0,920$, $\pm 0,930$). 1 ex.
 met LOVANIES., 1 ex. met LOVANES
 68. id. Brussel (1,23, 1,35, 1,38, 1, 40 g, ge- de Witte 350 4
 halte 0,884 *)

Johanna (1355—1406)

- *69. halve groot Vilvoorde (gem. gew. per 5: de Witte 397 25
 1,38—1,58 g, gehalte 0,355 *, 0,365 *)
 Tot 1371 werd in het atelier van Vilvoorde gemunt (vgl. de Witte, pp. 137—140). Het type van de daar vervaardigde groten en halve groten werd in de omgeving van Brabant nagebootst, (vgl. nos. 72, 76, 77, 90, 115, 116) o.a. in Rummen door Arnold, die in 1364 zijn gebied verliet. Dit type kan dus tussen 1355 en 1364 gedateerd worden.
 70. kwart groot Vilvoorde (1,04, 1,48 g) de Witte 399 2
 Zelfde type als no. 69. 1 ex. met interpunctie
 kz. : i.p.v. twee ringetjes, 1 ex. met punten
 aan de uiteinden van slechts 2 armen van
 het kruis aan de kz. i.p.v. 4.

Heerlijkheid Rummen

Arnold (1351—1364)

- *71. leeuwengroot (2,71, 2,72 g) v.d.C. 23,4 2
 Vz. + MONETA (blad) RUMEN.
 Kz. binnenomschrift als v.d.C. 23,4 (1 ex. DO-MNI.)
 buitenomschrift als v.d.C. 23,4 (1 ex. XPI, 1 ex. XP)
 Het type is een imitatie van de Vlaamse leeuwengroot (vgl. no. 83).
72. halve groot (1,12, 1,56 g) v.d.C. 23,10 2
 Vz. + MONETA x NOVA x RUMMENCEIS
 (1 ex. RUMMENEIS)
 Kz. + ARNOLD : DNS : DE : QUAECBEKE
 In de vier hoeken van het kruis aan de kz. (adelaar) R U M, punten aan de vier uiteinden van het kruis. Zelfde type als no. 69.

Heerlijkheid Kuik

Diederik van Hoorne (1364—1371)

73. plak (3,03—3,33 g) v.d.C. 2, 2-4 5
 Vz. THEODERICUS:DEI:GRA:DOMINUS:PERVIEI
 (1 ex. PERVIS', 1 ex. THEODERICUS : DEHORNE : Z : DNS : PERVE//EN)
 Kz. binnenomschrift + MONETA (blad) DE (blad) GRAVE (GRAVEN' en GRAVENS)
 buitenomschrift + BENEDICTUS (BNDICTUS en BINDICTUS), etc. DOMINI (DOMNI DOMINII DOMINIEI)
 Verscheidene stempelkoppelingen.

Heerlijkheid Perwez

Diederik van Hoorne

- *74. brabantinus (0,95 g) v.d.C. — 1
 Vz. x DNS x . . . PERVI . x . x . ENSE
 Kz. (hoorn) MONETA : PERVIENS

Imitatie van no. 67. De meeste imitaties van de Brabantse sterlingen werden omstreeks 1370 geslagen. Het lijkt dus waarschijnlijk, dat dit een munt is van Diederik, Heer van Perwez, die van 1364—1371 voogd was van Jan IV van Kuik (vgl. no. 73). Het is echter ook mogelijk, dat deze door zijn oom Diederik van Perwez geslagen is (— ca. 1368, vgl. RBN 1877, pp. 539—541).

Heerlijkheid Hoorne

Dirk-Loef als voogd (1358—1374)

- *75. groot (2,22 g) v.d.C. — 1
 Vz. (kroon) WERDENSUS : DIRICUS :
 DNS : DE : HNS
 Kz. (kroon) MONE (kroon) TA · WE (kroon)
 RDN (kroon) SISDN:S
 Het type is een imitatie van de kronengroot van Willem II van Gulik (vgl. no. 101).

Heerlijkheid Stein

Arnold (na 1335)

- *76. halve groot (1,27 g) v.d.C. — 1
 Vz. + MONETA x NOVA x STEINENSIS
 Kz. + ARNOLDUS o DEI o GRA o STEIN
 In de hoeken van het kruis A R D U
 Het type is een imitatie van de Brabantse halve groot (vgl. no. 69).

Heerlijkheid Borne

Walraven (1346—1384)

- *77. halve groot (0,98 g) v.d.C. — 1
 Vz. (kroon) HERWALRAVE:VAN:BORNEN//
 Kz. + MONETA/////I : DEI : GRACIA : EN
 In de hoeken van het kruis B U R N
 De vz. is een imitatie van de Gulikse kronengroot (vgl. no. 101), de kz. van de Brabantse halve groot (vgl. no. 69).
- *78. denar (0,92, 1,16 g) Men. 1 en 2 2
 (Zeitschr. f. Num.
 1913, p. 463)
 a. aan vz. borstbeeld met scepter en rijks- Men. 1 1
 appel, omschrift + h:WA/R-//////,
 kz. kop van Reinoldus in driehoek,
 omschrift MON-ETAS-////.
 Imitatie van de Dortmundse denare, vgl. nos. 61, 62, 81.
- *b. aan vz. borstbeeld met geschouderd Men. 2 1
 zwaard en bloemtak, omschrift + h:WAL/-
 /////u
 kz. als van a), omschrift MON-///-SIT
 Imitatie van de denare van de graven van Mark. Vgl. nos. 63, 131, 132, 135—137.

Heerlijkheid Heinsberg

Godfried III (1361—1395)

79. brabantinus Heinsberg (0,91—1,19 g, gehalte $\pm 0,620$) Men. 50 7
(ZfN. 1913, p. 449)
Kleine verschillen in spelling en interpunctie.
Imitatie van no. 67.
80. id. Wassenberg (0,79 g) Men. 51 var. 1
(ZfN. 1913, p. 449)
Vz. $\circ \times GO/-/DEFR \&\circ - \circ \& IDUS \circ$
Kz. MONETA $\circ$ NOVA $\circ$ WA
- *81. denar (1,08 g) D. Münz-
blätter 1942, p. 432
Imitatie van het Dortmundse type, vgl. nos. 61, 62, 78a. Slechts enkele letters van de omschriften zijn leesbaar.

Heerlijkheid Gangelt

Johan van Meurs (1364—1375)

- *82. brabantinus (0,79 g) Men. — 1
Vz. $\circ$ IOH $\circ$ - $\circ$ AN/ $\circ$ - $\circ$ (GR?)ATI
Kz. MONETA $\circ$ GANGELT $\circ$
Imitatie van no. 67.

Graafschap Vlaanderen

Lodewijk van Male (1346—1384)

83. leeuwengroot (gem. gew. per 10: 2,87—3,12, gehalte 0,478 *—0,543 *) Gaillard 219; 78
Jrbk. 45 (1958), p. 140, no. 117
Alle met een klaverblad na MONETA aan de vz., BNDICTU aan de kz. Geslagen 1339—1365.
84. plak (gem. gew. 3,94 g), 3 ex. Gaill. 223 Gaillard 223-224; 5
gehalte 0,642) (1 ex. GUI : ENIIT, 2 ex. Jrbk. 45 (1958), p. 140, no. 119
NOMINE), 2 ex. Gaill. 224 (gehalte 0,589),
interpunctie : i.p.v. :. Geslagen 1365—1384 met afnemend gewicht en gehalte.
85. kwart plak (1,15 g) Gaillard 228 1
Vz. G : i.p.v. GRA : , kz. + BDNIC
Vgl. no. 49.

Bisdom Kamerijk

Gerard III (1372—1378)

- *86. groot met helm (2,34 g) Robert 16,1 1
 Omschriften als bij Robert, maar kz.
 DOMN

*Graafschap Namen*Jan I (1297—1331) of Jan II
(1331—1335)

87. brabantinus Viefville (1,29 g) Chalon 95 1
 Dit is een der vroegste imitaties van de Brabantse sterlingen (vgl. no. 67). Chalon meent, dat deze aan het eind van de regering van Jan III van Brabant (1312—1355) geslagen zijn, aangezien het type eveneens onder zijn opvolger voorkomt en dat zij daarom aan Jan II van Namen toegeschreven moeten worden. Deze regeerde tot 1335. Vóór deze datum moeten de munten dus in Brabant geslagen zijn, zodat nauwelijks gesproken kan worden van de laatste regeringsjaren van Jan III. De mogelijkheid bestaat zelfs, dat zij aan het begin van zijn regering geslagen zijn (zie p. 5). In dat geval is het niet zeker, of de imitatie aan Jan I of Jan II van Namen toegeschreven moet worden.

Hertogdom Luxemburg

Jan (1309—1346)

88. brabantinus Mérode (0,93, 1,10 g) Bernays & Vannérus 83 2
 Imitatie van no. 67.
 Wenzel I (1353—1383)
89. brabantinus (gem. gew. per 6:1,15, 1,10 g, B. & V. 151 13
 gehalte 0,792 * en $\pm 0,800$, $\pm 0,825$)
 5 ex. met interpunctie :, 3 ex. met interpunctie §, 5 ex. ?
90. halve groot (1,25 g) B. & V. 146 1
 Zelfde type als no. 69.

Bisdom Luik

Jan van Arkel (1364—1378)

91. groot St. Pieter (2,80 g) Chestret 258 1
 92. id. (1,55, 1,86 g) Ch. 256 2
 *93. halve groot (1,13 g) Ch. — 1
 Deze munt is van hetzelfde type als Ch. 252.
 Omschrift vz. (rozet) IOH·EP·S·LEOD (rozet).

Kz. binnenomschrift MON-ETA-LEO-DES
 buitenomschrift ///////////////IT NOME DNI
 N//////// met als interpunctie ruitjes.

- *94. groot (2,28 g) D. Münzbl. 1942 1
 Vz. I-OHANNENE-PC : LEODIEN p. 436

Kz. (kroon) MONE (kroon) TA x LE (kroon)
 ODIE (kroon) NSIS

Het type is een imitatie van de groten van Aartsbisschop Engelbert III van Keulen (1364-68) en zijn Coadjutor Kuno von Falkenstein (1366-1368), vgl. kz. nos. 75 en 101.

Graafschap, na 1356 Hertogdom Gulik

Willem I (1328-1361)

95. kwart groot Dülken (0,94 g) Noss 26-27 1

Vz. (leeuwte) WIL/// o MERCH o IULI

Kz. als Noss 26-27

Het type is een imitatie van de kwart groten van Reinald II van Gelre (zelfde type als nos. 9, 41, 57). In 1336 werd Willem I tot Markgraaf verheven, in 1356 tot Hertog. Deze munt moet dus in deze periode van 20 jaar geslagen zijn.

Willem II (1361-1393)

96. brabantinus Dülken (0,69, 1,07 g) Noss 49 2
 Imitatie van no. 67.

97. id. Düren (1,05, 1,27 g) Noss 43 2

98. Tourse groot Dülken (3,43 g) Noss 72b 1

99. Tourse groot (3,37 g) Noss 98 1

Vz. met sterretje na TURONU.S, binnenom-
 schrift kz. + WILHELMUSDUX, buitenom-
 schrift als Noss 98 c

100. sterrengroot Dülken (2,46 g) Noss 56 1

Vz. als Noss 56, maar IULIACENS x

Kz. (leeuwte) MONETA DULKENSIS NOVA

De vz. werd in de omliggende gebieden geïmiteerd (vgl. nos. 75, 77), de kz. is een imitatie van de munt, die door Boemund II van Trier en Wenzel I van Luxemburg na 1359 gezamenlijk geslagen werd.

- *101. kronengroot Bergheim (1,91 g) Noss 52 1

Vz. als Noss 52a, maar IULIACENSIS

Kz. als Noss 52 c

De vz. is van hetzelfde type als no. 100, de kz. is een imitatie van de groten van Aartsbisschop Engelbert III van Keulen (vgl. nos. 75, 94).

102. adelaarsgroot Düren (2,22, 2,32, 2,35 g) Noss 59-60 3
 Vz. als Noss 60 (1 ex. IULIACENSIS, 1 ex. IULIACNS met interpunctie :), kz. als Noss 59 c.
 De vz. is weer van hetzelfde type als nos. 100 en 101, de kz. is een imitatie van de groten van Kuno von Falkenstein, aartsbisschop van Trier (Noss 70-74).
103. plak Dülken (3,06-3,81 g) Noss 63 9
 Kleine verschillen in spelling en interpunctie, diverse stempelkoppelingen.
 Waarschijnlijk zijn deze plakken imitaties van de Gelderse munten van dit type.
- *104. achtste plak Dülken (0,47 g) Noss — 1
 Vz. liggend wapenschild, (wapen afgesleten), waarboven helm met helmbos, omschrift WILHE-//US: DX
 Kz. bloemenkruis binnen parelrand, omschrift + M//ETA/DULKEN

Heerlijkheid Schoonvorst

Reinhard II (1369-1396)

- *105. groot (2,46 g) Men. 6 1
 (Zfn. 1913, p. 492)
106. kwart groot (0,72 g) Men. 8 var. 1
 Vz. schild met 4 kogels in vierpas, met punten in de buitenhoeken, omschrift + REINARD DE SCHONE, interpunctie twee vierbladen boven elkaar.
 Kz. gevoet kruis, parelrand doorbrekend, in elk der vier hoeken drie punten, omschrift MON-ETA-SCON-VODE, interpunctie twee vierbladen boven elkaar.

Graafschap Kleef

Jan (1347-1368)

107. groot Buderich (2,33-2,73 g) Noss 49 5
 Kleine verschillen in spelling en interpunctie.
108. halve groot Buderich (1,29 g) Noss — 1
 Zelfde type als no. 107.
 Vz. IOHANNES:COMES:DECLIVE
 Kz. binnenomschrift + MONETA:BUDERIC

- buitenomschrift + BENEDICTUS:S///
NOMENDOINI
109. kwart groot Buderich (gem. gew. per 5: 0,66—0,75 g) Noss 53 23
Vele kleine verschillen in spelling en interpunctie. Diverse stempelkoppelingen.
110. groot Calkar (2,65 g) Noss 48 c 1
111. kwart groot Calkar (0,70, 0,75, 0,76 g) Noss 51 3
2 ex. vz. + IOHANES : COME : DE : CLEVE
112. id. Buderich (0,74—0,82 g) Noss 52 4
Kz. + MONETA·BODE
A d o l f I (1368—1394)
113. groot Cleve (1,94 g) Noss 63 1
Vz. + ADOLPHUS : COMES : CLEVENSI
Kz. binnenomschrift + MONETA CLEVEN,
interpunctie rozetten,
buitenomschrift als Noss 63 (XPI)
- *114. halve groot Cleve (0,99, 1,00, 1,02 g) Noss — 3
Zelfde type als no. 113.
Vz. + ADOLPHUS : COMES : DE : CLEVEN
(2 ex. CLEVEN, interpunctie rozetten)
Kz. binnenomschrift + MONETA:DE:CLEVE
(2 ex. + MONETA CLEVE, interpunctie rozetten)
buitenomschrift + BENEDICTU : SIT etc.
- *115. halve groot Cleve Noss — 8
a. (1,13, 1,15, 1,22 g)
Vz. + ADOLPHUS/DEIGRACOMESCL 3
Kz. + MONETA ꝛ NOVA ꝛ CL//NSI///,
in de hoeken van het kruis A D O L, type
Noss 85
- *b. (1,03, 1,32, 1,33, 1,52 g) 5
Vz. + ADOLPHUS : COMESDE : CLEVEN
(2 ex.) + ADOLPHUS ꝛ CLEVENSI///// (3 ex.)
Kz. + ADOLPHUS DEI GRA CLEVE, in de hoeken van het kruis A D U L, type
Noss 86

De kz. is een imitatie van de Brabantse halve groten geslagen te Vilvoorde (vgl. no. 69).

116. halve groot Cleve (1,31 g) Noss 86 var. 1
 Zelfde type als 115 b, maar omschrift vz.
 /MO////////VA CL/VENSIS, met interpunctie
 rozetten. Omschrift kz. + AD//////// DEIGRA
 CLO//E, met interpunctie rozetten, in de
 hoeken van het kruis A D U C'
- *117. plak Cleve (2,76—3,40 g) Noss 84 8
 a. als Noss 84, met aanzierende helm, op de 2
 kroonband het Markse wapen, 1 ex. met
 rozet tussen de horens
 *b. met helm en profil, als bij de Vlaamse Noss — 6
 voorbeelden, zonder Marks wapen, 1 ex.
 met rozet en 1 ex. met sterretje tussen de
 horens, 2 ex. binnenomschrift kz.
 + MONETA (blad) DE (blad) CLEVEN'
 (CLEVE x), 4 ex. + MONETA (blad)
 CLEVENSIS (CLEVENSI). Verder zijn er
 nog kleine verschillen in spelling en
 interpunctie.
- *118. plak Büderich (2,84—3,31 g) Noss — 5
 Met aanzierende helm, op de kroonband het RBN 1894, p. 29
 Markse wapen.
 Vz. ADOLPHUS : DEIGRACA (sic!) :
 COMESCLEVENSIS
 Kz. binnenomschrift + MONETA :
 BODERICENS' (1 ex. BODERIDENS'), buitenom-
 schrift + BENDICTUS : QUI : VENIT : IN :
 MOMNE : DOMNI (DOMN en DOMII)

Bisdom Trier

Boudewijn van Luxemburg
 (1307—1354)

119. halve schilling (1,29 g) Noss 23 b 1
 Noss maakt onderscheid tussen munten, die volgens hem in twee ver-
 schillende muntplaatsen, Trier en Kochem, geslagen zijn. Zijn veronder-
 stelling, dat een serie munten met twee soorten stempels, die onderling
 zeer kleine verschillen vertonen, noodzakelijkerwijze in twee verschillende
 plaatsen geslagen moeten zijn (pp. 24, 39), lijkt geheel ongegrond.

Boemund van Warsberg
(1354—1362)

120. halve schilling (gem. gew. per 5: 1,12, 1,13 g) 2 ex. met sleutels zonder verdikking bovenaan de steel. 1 van deze ex. zonder ringetje, 1 ex. met punt tussen de sleutels. Noss 43-45 10

Kuno van Falkenstein
(1362—1388)

121. halve schilling (gem. gew. per 5: 0,99—1,07 g) 18 ex. met hoge mijter (Noss 152-3), 4 ex. met lage mijter (Noss 154—5), 2 ex. Noss 156. Kleine verschillen in spelling en interpunctie. Noss 152-156 24

Aartsbisdom Keulen

Hendrik van Vernenburg
(1306—1332)

122. Cassiuspenning Noss 21 e.v. 19
1 ex. met + boven het boek aan de vz., 1,17 g), 4 ex. met een punt boven het boek, (1,09—1,21 g), 3 ex. zonder kruisje op de mijter (1,08—1,20 g), 1 ex. : BUNNEN (1,08 g).

Walram van Gulik (1332—1349)

123. Cassiuspenning Bonn (0,79, 1,01, 1,06 g) Noss 36 3
124. Turnose Deutz (3,38—3,80 g) Noss 59-61 8
125. Turnose Bonn (3,25—3,93 g) Noss 71-72 4

Abdij Essen

Elisabeth van Nassau
(1370—1413)

126. Tourse groot (3,15 g) Grote 4 (Münzstudien III, p. 452 1

Graafschap, na 1380 Hertogdom Berg

Margareta (1360—1361)

127. brabantinus Ratingen (1,08 g) Noss 32 1
128. brabantinus (1,12 g) Noss 33 1
Omschriften als Noss 33, maar BERGN

Willem II (1360—1408)

129.	brabantinus Ratingen (1,11, 1,18 g)	Noss 35	2
130.	brabantinus (1,13 g)	Noss 34	1
131.	denar Ratingen (1,21, 1,23 g)	Noss 37	2
	Zelfde type als nos. 63, 78b, 132, 135—137.
Beide ex. van dezelfde stempels. Imitatie van de denare van het Graafschap Mark.		
*132.	id. Mühlheim am Rhein (0,99, 1,24 g)	D. Münz-	2
	Vz. +M////////LHEI en +MONETA////////	blätter 1942,	
	Kz. /////-LMUS o -///// en /////-	p. 430, no. 27	
	//US o -COMES		
	Zelfde type als nos. 63, 78b, 131, 135-137.		
*133.	id. (0,95—1,31 g)	id. no. 28	9
	Zelfde type als no. 132, maar met omhooggeheven zwaard, i.p.v. geschouderd, aan de kz. 3 kogeltjes in de hoeken van de driehoek i.p.v. klaverbladen.		
*134.	id. (0,74, 1,02 g)	Noss —	2
	Vz. tronende bisschop met rechterhand zegenend geheven, in de andere hand een bisschopsstaf, op de borst wapenschild met leeuw, omschrift + MONETA.DE////////HEI		
	Kz. Kop van St. Paulus in driehoek, omschrift WILH////////		
	Beide ex. zijn van dezelfde stempels. Imitatie van het Münsterse type, vgl. nos. 65 en 138.		

Graafschap Mark

Engelbert II (1308—1328)

135.	denar Iserlohn (1,15, 1,25 g)	Menadier (Mark) 2
	Vz. tronende graaf met in de rechterhand omhooggeheven zwaard, in de linkerhand een tak, op de borst een vierblad, drie ringen op de kroon, omschriften onleesbaar.
Kz. geruit schild, in elk vak een kruis, met geschaakte dwarsbalk, met drie rijen in de	

hoogte, omschrift 1 ex. + MO//////////v,
andere ex. onleesbaar.

136. halve denar Iserlohn (0,56 g) Menadier 44 1
Vz. omschrift onleesbaar,
kz. + MO//////////LONCI
Zelfde type als no. 135.

Keurvorstendom Palts

Ruprecht II (1353—1390)

- *137. denar Mühlheim am Rhein (1,22 g) Blätter f. Münz- 1
Vz. zelfde type als no. 135 en 136, op de freunde 1916, p. 48
borst een leeuw, omschrift .+ROPER//
U/PAL:D
Kz. Kop van Reinoldus in driehoek, drie
kogeltjes in de hoeken, omschrift ////-
TAIN-MOLI

Bisdom Münster

Floris van Wevelinkhoven
(1364—1379)

138. denar (1,01—1,08 g) Grote, Münz- 4
De omschriften zijn slechts gedeeltelijk studien I, p. 259,
leesbaar. no. 56

Ongedetermineerd

- *139. denar (0,86 g) 1
Imitatie van de Münsterse denare. Aan de
vz. bisschop, rechterhand zegenend geheven,
in de linkerhand een boek. Op de borst
5 ringetjes, daaronder een staand kruisje.
Omschriften onleesbaar.
De heer J. Spiegel te Schwerte, acht het waarschijnlijk, dat deze munt in
Limburg geslagen is. Dr. P. Berghaus te Münster, zou de muntplaats in
Oost-Friesland willen situeren.

Bisdom Osnabrück

Johan Hoet (1350—1366)

140. denar (1,10—1,27 g) Kennepohl 7
1 ex. met liggend kruisje op de borst van 130—135
de bisschop.

Stad Bremen

141. denar (1,08 g) Jungk 381 1
 Vz. kop van St. Pieter, in de rechterhand
 een zwaard, in de linkerhand een sleutel,
 omschrift //NETA × -/////
- Kz. bisschop, rechterhand zegenend gehe-
 ven, in de linkerhand een boek, omschrift
 /////-LEHA////

Stad Hannover

142. hohlpfennig (0,54 g) Jesse (Der Wen- 1
 dische Münz-
 verein) 228

Stad Göttingen

143. hohlpfennig (0,41 g) 1
 In Cat. Knyphausen, Teil II, Hannover
 1931, (No. 2028) wordt deze pfennig ten
 onrechte aan de Heerlijkheid Wölpe toe-
 geschreven.

Stad Lüneburg

- *144. hohlpfennig (0,38 g) 1
 Deze pfennig is van hetzelfde type als Jesse 199 (Scherf), die door
 Jesse in de 15e eeuw gedateerd wordt.

145. id. (0,30 g) HBN 1954 1
 p. 329, no. 81

Markgraafschap Brandenburg

146. hohlpfennig Salzwedel (0,41 g) Jesse 250 1

Stad Hamburg

147. hohlpfennig (0,32, 0,41, 0,44 g) Jesse 174 3

Stad Lübeck

148. hohlpfennig (0,38, 0,44, 0,44 g) Jesse 184 3

Hertogdom Mecklenburg

149. hohlpfennig (0,37, 0,51, 0,53 g) Oertzen 152 3
150. id. (0,28 g) Oertzen 147 1

Bisdom Colberg (Pommeren)

151. hohlpfennig (0,26 g) Dannenberg 1
(Münzgeschichte
Pommerns) no. 101

Duitse Orde

- *152. hohlpfennig (0,14 g) Jesse 256 1

Koninklijke munt te Hall

- *153. heller (0,47, 0,48 g) Mitt. d. Bayer. 2
Num. Gesellsch.
1920/21, p. 4
Zelfde type als Fund Belzheim no. 7 en 8
(eind 12e/begin 13e eeuw)

Koninkrijk Bohemen

Jan (1310—1346)

154. groschen Praag (2,88 g) Fiala 817 1
Rozet na GRATIA

Karel IV (1346—1378)

155. groschen Praag (gem. gew. per 5: 2,74— Fiala 836 22
3,03 g) 16 ex. met ringetje na KAROLUS,
1 ex. met 2 ringetjes na KAROLUS i.p.v. rozet.
1 ex. kz. omschrift EIMS, verder onleesbaar.

Koninkrijk Frankrijk

Lodewijk IX (1227—1270)

156. Tourse groot (3,38 g) Lafaurie 198a 1
157. denier tournois (0,63, 0,75 g) Laf. 201 2
1 ex. CIVI

Philips III (1270—1285)

158. Tourse groot (3,33 g) Laf. 204 1
Punt na de s van PHILIPUS

159. denier tournois (0,56 g) Laf. 207 1
Vz. PHILLIPUS REX

Philips IV (1285—1314)

160. Tourse groot (2,76—3,96 g) Laf. 217-8 8

Philips VI (1326—1350)

161. schild (4,41, 4,42 g) Laf. 262 2

Hertogdom Bar

Robert (1354—1411)

162. gulden (3,47 g) RBN 1895, 1
p. 340

Abdij St. Martin de Tours

163. denier (0,43, 0,61 g) Poey d'Avant, I, 2
Pl. 31,12

Aartsbisdom Besançon

164. denier (0,47, 0,61 g) P.d'A. III, 2
1 ex. gebroken Pl. 122,5

Ongedetermineerd

165. denier (0,55 g) 1

Hertogdom Aquitanië

Eduard (1355—1375)

166. denier Poitiers (0,96, 0,97, 0,99 g) P.d'A. II, 3
Pl. 65,9 var.

Koninkrijk Engeland

Eduard I (1277—1307)

167. penny Londen (1,11 g) Brooke Pl. 23,10 1
Deze munt behoort tot Brooke Group IV,
geslagen 1282—83.

Eduard II (1307—1327)

168. penny Canterbury (0,95 g) Br. p. 123-4 1

169. penny Durham (1,10 g) id. 1

Deze beide munten zijn zo versleten, dat het niet mogelijk is vast te stellen tot welke groep (classificatie Fox) zij behoren.

Eduard III (1327—1377)

170. nobel (7,66 g) Br. p. 132, 1
Brooke Group E, geslagen 1354—1355,
interpunctie kruisjes.

171. penny Durham (0,84 g) Num. Chron. 1
Geslagen 1354—56. 1929, Pl. VI, 11

Koninkrijk Schotland

Alexander III (1249—1286)

172. penny (fragment) (0,98 g) Stewart 35 1

In sommige gevallen, b.v. nos. 18, 47, 121) is het wegens gebrek aan ruimte niet mogelijk gebleken om alle kleine variaties in spelling of interpunctie afzonderlijk te vermelden. Bij de bestudering van het materiaal zijn hiervan echter aantekeningen gemaakt, die in het Koninklijk Penningkabinet bewaard worden.

Van de volgende nummers zijn exemplaren opgenomen in de collectie van het Koninklijk Penningkabinet, Den Haag: 3, 4, 5a, b en c, 6a en b, 7 (klop G en L), 8, 9, 10d, 11a (1), 11a (2), 11b (1), 11b (2), 11c, 11e, 12a (1), 12a (2), 12c, 12d, 14, 15, 16 (klop E, F, I), 17, 18 (7 ex.), 19, 21 (2 ex.), 22, 23, 24, 25, 26, 27a, 27b, 28, 29, 30, 31 (2 ex.), 33, 35, 40b, 43, 44, 45, 46, 47 (4 ex.), 48 (6 ex.), 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58 (3 ex.), 59, 60 (2 ex.), 61, 62 (2 ex.), 63 (2 ex.), 64 (2 ex.), 65, 67, 69, 70, 72, 73 (2 ex.), 74, 75, 76, 77, 78a, 78b, 79 (4 ex.), 80, 81, 82, 83, 85, 86, 90, 93, 94, 96, 97, 100, 101, 103, 104, 105, 106, 108, 110, 111, 112, 113, 114, 115a, 115b, 116, 117a, 117b (2 ex.), 118, 127, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 141, 143, 144, 148, 151, 152, 153 (2 ex.), 155, 159, 162, 163 167.

Vondst Arnhem 1957

27 b

28

31

29

34

35

40 b

43

45

44

48

46

49

51

54

57

55

56

58

60

61

62

63

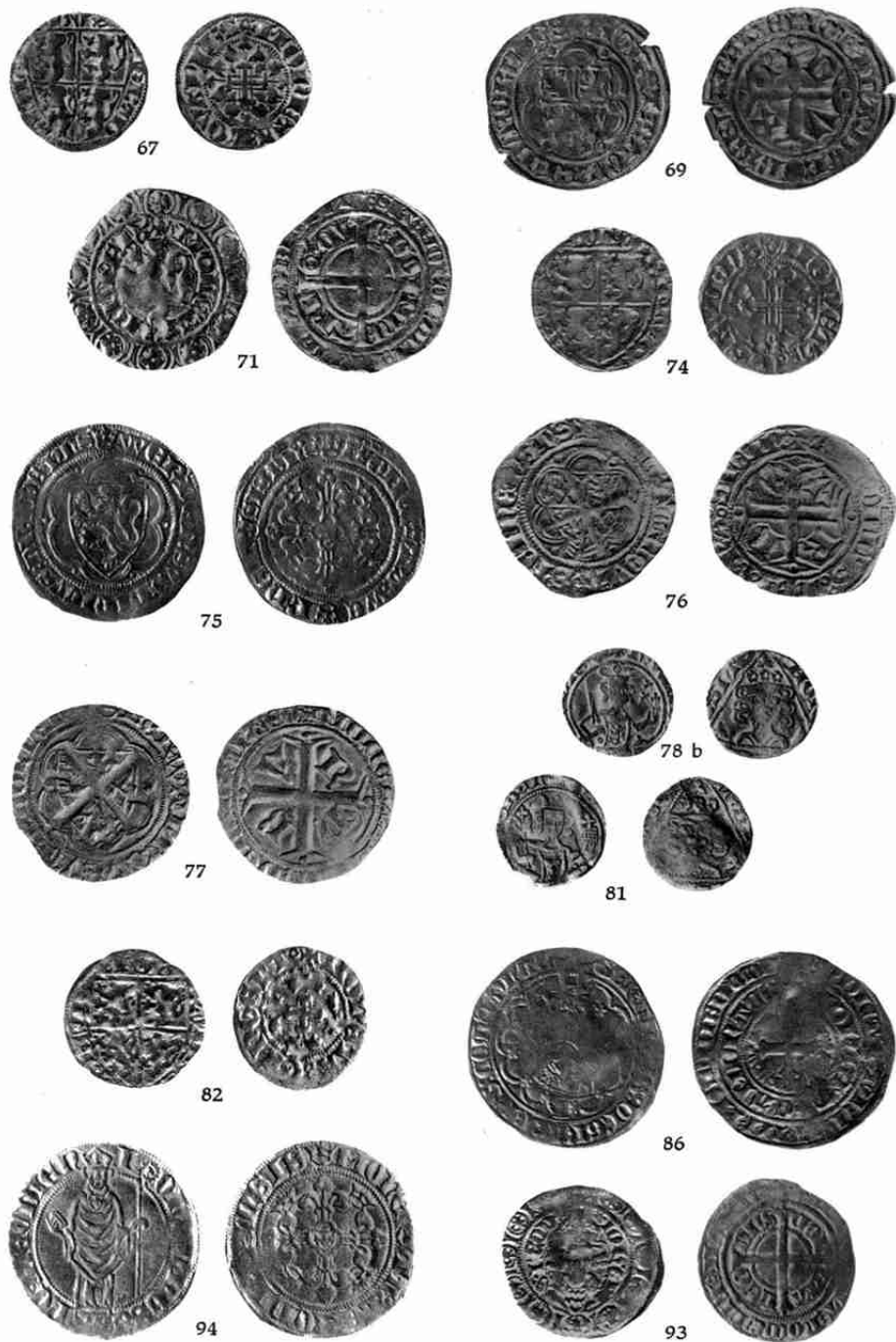

64

65

101

105

104

117b

114

115b

118

132

133

134

137

139

144

153

152